

foto: albert levente

Teatrul Național Tîrgu Mureș, G.G. Marquez "Un veac de singurătate"

UN TEATRU AL CONTRADICȚIILOR?

O săptămână plină, cu vizionări de spectacole, cu discuții în antracte, cu dezbateri dimineața. Avînd o activitate de critic teatral (critic de voie - de nevoie), desfășurată de-a lungul unor ani buni și, din proprie voință, redactor de specialitate (din păcate mai puțin prezent la spectacole în ultimii doi ani), trebuie să răspund acum, să-mi răspund mie, în primul rînd: ce este teatrul naționalităților conlocuitoare? La colocviul de la Sfîntu-Gheorghe mai mulți și-au pus această întrebare: ce nevoie au naționalitățile de un teatru al lor și în ce măsură acesta trebuie să fie un adevărat teatru? Convingerea mea (nestrămutată) este că el trebuie să fie, în primul rînd, teatru. Dar asta nu înseamnă să trecem prea ușor peste ceea ce s-ar putea defini specific

național? Lucrurile se complică și mai mult prin contradicțiile determinate de această situație. Ei bine, ce este teatrul, în fond (ca artă) dacă nu tocmai expresia contradicțiilor puternice, a conflictelor dramatice?

Desigur, teatrul național se aseamănă, în multe privințe, cu teatrul naționalităților. Firește, luptînd cu multe ispite, ele trebuie să păstreze un echilibru între particularitatea de specific național și proporția reprezentată de interesul pentru găsirea spiritului universal; fie că-și mărturisesc preferința pentru o direcție sau cealaltă, ele își pot compromite astfel tocmai rațiunea existenței lor.

Cu toate acestea, există diferențe între teatrele naționale și teatrele naționalităților. Se deosebesc și prin posibilitățile lor, chiar și prin faptul că

teatrele naționale își au sediul în Capitală sau în marile orașe. Pentru teatrele naționalităților, aceasta poate fi, cel mult, o excepție (vezi Teatrul Evreiesc din București). O situație privilegiată o are și Teatrul maghiar din Cluj - Napoca (care sărbătorește în acest an 200 de ani de existență). Într-adevăr, Clujul este un centru cultural și, atît din punct de vedere artistic, cît și științific, ca și al publicațiilor editate, poate ridica pretenția de centru civic. Dar celelalte teatre maghiare și germane din România sînt colective provinciale, cu reședința în orașe mici, ducîndu-și existența într-un cerc strîmt, departe de centru, cu sentimentul frustrării, oricîtă bunăvoință li se arată în aparență. Am trăit această experiență la Sfîntu-Gheorghe, timp de o săptămînă. Aici exigența artistică a început să se tocească.

În asemenea situații amintirile sînt binevenite. Așa, de pildă, acum patrușprezece, respectiv doisprezece ani am asistat la momente artistice memorabile. Colaborarea dintre regizorul Harag Gyorgy și dramaturgul Suto Andras, din care a rezultat spectacolul de excepție Floriile unui geambaș a fost "starul" manifestării, alături de o remarcabilă piesă a lui Calki Laszlo prin care Teatrul din Sfîntu-Gheorghe a obținut un bine meritat premiu.

Desigur, putem vorbi și la această ediție despre spectacolul teatrului clujean cu Cîntăreața cheală de Eugen Ionescu în regia lui Tompa Gábor, fericită întîlnire dintre operă, regizor și actori. Așteptăm, în viitor, lucruri tot mai bune. Cu încredere.

KÁNTOR LAJOS
redactor-șef al
revistei "KORÚNK"

ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU REVISTA "TEATRUL AZI"

Particip la acest colocviu într-o dublă calitate: odată ca un critic invitat din Ungaria, în al doilea rînd ca un cunoscător al fenomenului teatral ce aparține naționalităților conlocuitoare, mai precis teatrelor maghiare din România. Pe de o parte aceasta presupune strădania de a înțelege condițiile, gîndurile ce determină activitatea teatrelor naționalităților, pe de altă parte condițiile, gîndurile ce determină căutarea valorilor artistice ale producțiilor respective. Dar nu putem omite faptul că există puțini regizori, colectivele teatrale s-au subțiat, condițiile materiale sînt precare; ce alte scuze pot exista pentru explicarea unor producții mai puțin reușite?

Colocviul de la Sfîntu Gheorghe a fost organizat la timp. Adică tocmai atunci cînd teatrul - bineînțeles, este vorba de Teatrul Naționalităților - din

Europa de Est trece prin greutăți și transformări importante, căutîndu-și locul. La nou alcătuita situație politico-economică sînt necesare, în momentul de față, măsuri corespunzătoare în determinarea rolului pe care trebuie să-l aibă cultura teatrală. Înainte de toate, aceasta a fost rațiunea colocviului. Aici fiecare a putut constata la ce nivel artistic evoluează fiecare teatru (e vorba de teatrele aparținînd naționalităților conlocuitoare), care sînt principalele orientări ale regizorilor, actorilor, în domeniul dramaturgiei, stilul specific în fiecare domeniu al creației.

Aceste orientări s-au regăsit într-o mai mică sau mai mare măsură și în producțiile realizate, demonstrate printr-un limbaj specific, prin profesionalismul spectacolelor. Din fericire am văzut și exemplificări importante ale acestor tendințe, în primul rînd

spectacolul clujean cu Cîntăreața cheală de Ionescu și Cei ce caută o cheie de Orkeny Istvan, ca și producțiile teatrelor evreiesc din București (cu Evreica din Toledo), cel din Kosice - Republica Cehă și Slovacă (cu Un tramvai numit dorință), "Figura-Studio" din Miercurea-Ciuc și cel de limbă ruteană din Polonia, care au obținut rezultate mulțumitoare, afit în ceea ce privește conținutul, cît și modul de realizare a spectacolelor.

Aceste producții, cu parțiale neîmpliniri, în unele cazuri, ne-au oferit satisfacția vizionării unui teatru aproape de adevăr, dovedind că și în cazul teatrelor naționalităților există posibilitate de progres atunci cînd calitatea artistică este prezentă.

NANAI ISTVAN
redactor-șef adjunct
al revistei A SZINHÁZ (Ungaria)